

Dr. sc. Ivan Ferenčak, Ekonomski fakultet Osijek

Dr. sc. Ivan Bilić: POLITIČKA EKONOMIJA, Pravni fakultet u Splitu, Split 1996.

Raspad socijalističkog sustava i etabliranje novoga (kapitalističkog) gospodarskog modela te izmjene nastavnog programa Političke ekonomije na pravnim fakultetima u Hrvatskoj ponukale su prof. dr. sc. Ivana Bilića, redovitog profesora Pravnog fakulteta u Splitu, da napiše i javnosti, poglavito studentskoj, ponudi svoj udžbenik naslova "Politička ekonomija".

Udžbenik prof. dr. sc. Ivana Bilića, iskusnog pedagoga i vrsnog znanstvenika, predstavlja, neprijeporno, uspješnu obradu krucijalnih kategorija i pitanja funkcioniranja te gospodarskih odnosa "svijeta krupne robne proizvodnje". Naime, prof. dr. sc. Ivan Bilić pišući udžbenik "Politička ekonomija" uspijeva doista bogatu građu izložiti na pristupačan i lako razumljiv način, autor naglašava bitne odnose, zakone i kategorije te ih objektivizira navođenjem primjera neprekidno inzistirajući na kritičko-afirmativnom stavu prema tretiranoj problematici.

Posebna vrijednost ovog udžbenika jest svojevrsno ispreplitanje političke ekonomije i ekonomike. Stav je autora, eksplicitno izražen u njegovom djelu, da su politička ekonomija i ekonomika dvije zasebne gospodarske discipline koje imaju isti objekt promatranja. Dakle, iako je naslov knjige "Politička ekonomija", autor obrađuje čitav niz instituta i kategorija koje pripadaju ekonomici. Prof. dr. sc. Ivan Bilić svojom "Političkom ekonomijom" nastoji pomiriti kvantitativni i kvalitativni pristup te političku ekonomiju poima "kao znanost koja se bavi objašnjenjima općih odnosa proizvodnje, njihovim zakonitostima i kategorijama u kojima se odvija gospodarski život". Dodajmo kako autor ovom knjigom želi upotpuniti studij pravnika koji je insuficijentan drugim općim gospodarskim predmetima. Međutim, držimo da autorov pristup i njegova knjiga ima opću vrijednost te će kao takva vjerojatno naći širu čitalačku publiku.

U predgovoru i uvodu udžbenika autor objašnjava ulogu i značaj političke ekonomije u pravnom studiju te specifičnosti u izučavanju političke ekonomije. Osnovni korpus udžbenika podijeljen je u jedanaest dijelova:

- Prvi dio - Predmet i metoda političke ekonomije
- Drugi dio - Gospodarski razvoj društva - temeljne naznake
- Treći dio - Mikro i makro ekonomija - osnovni pojmovi
- Četvrti dio - Materijalna proizvodnja
- Peti dio - Raspodjela
- Šesti dio - Razmjena
- Sedmi dio - Potrošnja
- Osmi dio - Cjelokupni proces reprodukcije
- Deveti dio - Uloga države u gospodarstvu
- Deseti dio - Međunarodni gospodarski odnosi
- Jedanaesti dio - Svjetski gospodarski trendovi

Budući da ne možemo zbog prostora potanko prikazati sadržaj udžbenika, pokušat ćemo izdvojiti nekoliko, po našem mišljenju, stožernih momenata u autorovu izlaganju koji određuju cjelokupnu narav ovog djela. Ponajprije, posebnu pozornost zaslužuje kvalitetna analiza različitih teorija vrijednosti. Kada je o radnoj teoriji vrijednosti riječ, autor zamjećuje da bit sporova o toj teoriji valja tražiti u političkoj zloupotrebi njezina tumačenja. Pristalice te teorije koriste je s ciljem zaoštavanja društvenih suprotnosti. Međutim, epohalnost

radne teorije vrijednosti valja tražiti ne u suprotstavljanju aktera proizvodnje, već u otkriću da je svjesna i organizirana aktivnost čovjeka ono što vodi stvaranju nove vrijednosti. Osim toga, radnu teoriju vrijednosti valja modificirati u tom smislu što važnost izravnog rada tijekom vremena postaje sve manja te se rad u sve većoj mjeri izražava na neposredan način. Autor ne suprotstavlja radnu teoriju vrijednosti i kapitalizam. Dapače, drži da inzistiranje na dominaciji radničke klase u današnje vrijeme jest povijesni anakronizam. "Dokaz je tome sve ono što se desilo s komunističkim sustavima koji su gradili svoje odnose na politizaciji radne teorije vrijednosti i hegemonije radničke klase." Ovakva će teorijska osnova omogućiti autoru da ustvrdi kako se kapitalizam uspio othrvati svojim protivnicima i vlastitim slabostima stoga što je omogućio "neviđen razvoj proizvodnih potencijala društva; afirmaciju privatne inicijative, poduzetništva i stvaralaštva; razvoj znanosti, obrazovanja i kulture; razvoj prometa; razvoj domaćeg i svjetskog tržišta; povezivanje naroda; formiranje naroda i njihovih država." No, kapitalizam nije, naravno, idealno društvo. Zadaća je, između ostalog, i političke ekonomije da pronalazi rješenja i otklanja slabosti. Optimizmu, dakako, ima mjesta jer će građansko društvo i dalje, uz manje ili više teškoća, pronalaziti prostora za daljnji razvitak.

Udžbeničku vrijednost navedenog dijela povećava Pojmovnik koji će čitatelj naći ispred popisa literature. Pojmovnik sadrži 314 pojmova i njima se evidentno olakšava studiranje i usvajanje gradiva. U istoj su funkciji i orijentacijska pitanja koja se nalaze na kraju svake tematske cjeline. Autor konzultira brojnu i relevantnu literaturu tako da popis literature na kraju udžbenika, koji obuhvaća 434 stranice, sadrži 84 naslova.

Nalazimo, dakle, da je udžbenik prof. dr. sc. Ivana Bilića s naslovom "Politička ekonomija" rezultat dugogodišnjeg kako znanstvenog tako i nastavnog rada te mu pripada, budući da je riječ o korektnoj i zanimljivoj knjizi, značajno mjesto u aktualnoj hrvatskoj ekonomskoj udžbeničkoj literaturi.